

Ardıç, A. K., Temiz, S. (2020). İlkokul Öğrencilerinde Görülen, Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Çözüm Stratejileri. Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED), *Cilt* (sayı), 2-2.

Geliş Tarihi: 02./11/2020

Kabul Tarihi: 03/12/2020

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNDE GÖRÜLEN, ÖĞRENCİLERİN İSTENMEYEN DAVRANIŞLARINA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ VE ÇÖZÜM STRATEJİLERİ

Ali Kemal ARDIÇ
Selma TEMİZ

ÖZET

İlkokul döneminde öğretim sürecinin etkililiği konusunda öğrencilerin davranışları önemli bir etkiye sahiptir. Öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlara karşı öğretmenlerin tutumları öğretim sürecinin verimliliğini etkilediği gibi aynı zamanda eğitim ortamındaki atmosferi etkilemektedir. Bu araştırmanın amacı, ilkokul sınıf öğretmenlerinin sınıfta ve okulda sıklıkla karşılaştıkları öğrencilerin istenmeyen davranışları, bu davranışların nedenleri ve çözüm yolları hakkında kullandıkları yöntemlerin neler olduğunu belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Düzce il merkezinde görev yapan 12 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden olan “yapılandırılmış görüşme tekniği” ile verilere ulaşılmıştır. Verilerin analizinde, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. “Sınıf yönetiminde sınıf içinde karşılaşılan istenmeyen davranışların neler olduğu, bu davranışların nedenleri ve karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları için kullandıkları baş etme yollarının neler olduğu” şeklinde sorular katılımcılara sorulmuştur. Araştırma sonuçlarından elde edilen verilere göre sınıfta öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen davranışların derste izinsiz konuşmak, derse karşı ilgisizlik, hiperaktiveden kaynaklı sınıfta gezinmek, küfür etme, arkadaşlarına şiddet uygulamak, saldırganlık, kavgacı tutum sergileme, kıskançlık, etkinliklere katılmak istememek, ağlama, bağırma, gereksiz şikâyetler, saygısız hareketler ve inatçılık gibi davranışlar olarak belirlenmiştir. Bu tür istenmeyen öğrenci davranışlarının daha çok yanlış aile tutumları, parçalanmış aileler, çevre ve öğrencinin kişisel özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışlara karşı kullandıkları stratejiler ise; uyarma, ödül ve ceza verme, görmezden gelme, rehberlik servisine yönlendirme olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, istenmeyen davranışlar, sınıf yönetimi, öğretmen, öğrenci

TEACHERS VIEWS AND SOLUTION STRATEGIES FOR THE UNWANTED BEHAVIOR OF STUDENTS WHO WERE ATTENDED IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Ali Kemal ARDIÇ
Selma TEMİZ

ABSTRACT

Students behaviors have an important effect on the effectiveness of the teaching process in primary school. Students 'unwanted behaviors and teachers' attitudes towards these behaviors affect not only the efficiency of the teaching process but also the atmosphere in the educational environment. The purpose of this research is to determine what methods primary school classroom teachers use about the undesired behaviors of students, the causes of these behaviors, and the solutions they frequently encounter in the classroom and school. The study group of the research consists of 12 classroom teachers working in the city center of Düzce in the spring term of 2018-2019 academic year. The data was reached with the “structured interview technique” which is one of the qualitative research methods. Content analysis technique, one of the qualitative research methods, was used in the analysis of the data. The questions such as “What are the unwanted behaviors encountered in the classroom in classroom management, the reasons of these behaviors and what are the ways they cope with the unwanted student behaviors” were asked to the participants. According to the data obtained from the research results, the undesirable behaviors faced by teachers in the classroom, talking without permission in the class, indifference to the lesson, navigating in the classroom due to hyperactivity, swearing, applying violence to friends, aggression, displaying aggressive attitude, jealousy, not wanting to participate in activities, crying, shouting, unnecessary complaints, it was determined as disrespectful acts and behaviors such as stubbornness. It is thought that this kind of unwanted student behavior is mostly caused by wrong family attitudes, fragmented families, environment and personal characteristics of the student. The strategies that teachers use against unwanted behaviors in the classroom are; warning, reward and punishment, ignoring, referring to guidance service.

Key Words: Primary school, unwanted behavior, classroom management, teacher, student

1.PROBLEM DURUMU

İlkokulda etkili bir sınıf ortamının sağlanabilmesi, sorunların en aza indirilmesine ve öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla etkin bir biçimde baş edilmesine bağlıdır. Özellikle, ciddi düzeyde dikkat ve davranış problemleri olan sınıflarda yönetim ve disipline duyulan gereksinim artmakta ve öğretmenler her gün öğrencilerin sorun davranışlarıyla baş etmek durumunda kalmaktadır (Hovland ve Smaby, 1996; Akt: Sadık ve Aslan, 2015). Bu nedenle günümüzde okullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının önüne geçerek çocuğa istenilen davranış ve alışkanlıkları öğretebilmek, kendi kendini denetlemesini sağlayabilmek çok önemlidir.

Sınıfta uygun davranışların oluşmasını sağlayabilmek ve bunu kalıcı hale getirebilmek öğretmenlerin sorumluluğundadır. İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ve etkililik dereceleri, okulun bulunduğu yerleşim yeri, okulun ve öğrencilerin özelliklerine göre farklılık göstermektedir (Çankaya ve Çanakçı, 2011). Tüm çocuklar aynı teknikle istedik davranış kazanamayacağı gibi bütün öğretmenler de aynı stratejiyle başarıya ulaşamaz (Wolfgang, 1995; Akt: Sadık ve Aslan, 2015).

Öğretim sürecinin başarıya ulaşabilmesi için sınıfta disiplin sorunlarının meydana gelmesini engellemek ve etkili bir sınıf yönetimi sağlamak temel şarttır (Erdoğan, Kurşun, Tan Şişman, Saltan, Gök, Yıldız, 2010). Sınıf yönetimi, eğitimin devamlılığını sağlamaya ve kalitesini arttırmaya yönelik olmalıdır. Kaliteli bir öğretim, iyi bir sınıf yönetimine bağlıdır. Bu bağlamda kaliteli eğitim için sınıf yönetimi bir araçtır (Başar, 1999).

Sınıf yönetimi, öğrenmede aktif katılım, olumlu sosyal etkileşim ve kişisel motivasyonu teşvik edici öğrenme ortamı oluşturmaya yönelik öğretmenlerin yaptıkları faaliyetlerin bütünüdür (Burden, 2006; Akt: Karahancı, 2013). Sınıf yönetimi, dersin amaçlarının öğrenciye kazandırılması için, dersin amaçları doğrultusunda iletişim kurularak, ders ve derslikle ilgili düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, öğrenci davranışlarının yönlendirilmesi ve denetimi olarak tanımlanabilir (Balay, 2003, Akt: Karahancı, 2013).

Sınıf yönetiminde en etkili kişi öğretmendir. Öğretmen, sınıf yönetimi açısından gerekli olan süreçlerin yürütülmesinden ve düzenlenmesinden sorumludur. Etkili bir öğretmenden öğretim etkinliklerinin öğrencilerle planlanıp uygulanması, sınıf kurallarının öğrencilerle belirlenmesi, sınıfın eğitim için hazırlanması ve istedik öğrenci davranışlarının pekişmesi beklenmektedir (Ağaoğlu, 2002).

Sınıf yönetiminde başarılı olmak isteyen öğretmenin amacı, öğrenmeyi kolaylaştırmak, öğrenmeye uygun bir sınıf ortamı oluşturarak öğrenciler için öğretme ve öğrenme sürecini geliştirmektir. Öğretmenlerine öğrencilerin yardımcı olacakları güvenli ve düzenli bir ortamın oluşturulması etkili bir sınıf yönetiminin özünde yatar (Çalık, 2009).

Olumlu öğrenme ortamının oluşturulması, öğretim sürecinin verimli kullanılması, öğrencilerin etkinliklere katılımlarının sağlanması ve zamanın iyi yönetilmesine bağlıdır. Bu süreç zarfında sınıf içinde öğretmenin öğrenci davranışlarını başarılı bir şekilde yönetebilmesi için öğrenciyi ve davranış sebeplerini iyi bilmesi gerekmektedir (Baloğlu, 2001).

Öğretim sürecinin verimini azaltan ve sınıf kurallarına uymayan davranışlar, sınıf ortamını olumsuz etkiler. İstenmeyen davranışlar karşısında etkili stratejileri bilmeyen öğretmenler öğretim etkinliklerinde kullanması gereken zamanın büyük bir kısmını istenmeyen davranışları engellemek için kullanmak durumunda kalabilirler (Öztürk, 2008). Öğrencilerin istenmeyen davranışları, öğretmenlerin enerjilerinin ve zamanlarının büyük bir bölümünü alan, eğitim sürecini aksatan engellerdir. Bu davranışlar hem öğretmenin hem de öğrencilerin dikkatlerini dağıtır öğrenme sürecinin aksamasına sebep olur (Sezgin ve Duran, 2010). Öğrencilerin istenmeyen davranışlarını öğretmenlerin engellemeye çalışmaları, bazen öğretim sürecini aşabilmektedir (Çiftçili, 2009). Ayrıca öğrencilerin istenmeyen davranışlarının ortadan kaldırılmasında bütün koşullarda ve ortamda kullanılabilir evrensel bir strateji yoktur (Habacı, Tanrıku, Atıcı, Ürker, Adıgüzelli, 2013).

Balgalmış ve Kayır (2017) sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı geliştirdikleri tutumları belirlemek için yapmış oldukları araştırmaya göre; öğretmenlerin öğrenciler arasında kavga çıktığında çoğunlukla sorunu öğrencilere kendi aralarında çözdürmeye çalıştıklarını, derse karşı ilgisiz olan öğrencilere ilgi duydukları alanlarla ilgili ödevler verdiklerini, kopya çeken öğrencilerle görüşme yaparak güvenlerini sarstıklarını bildirdiklerini, kendilerine karşı saygısızlık yaptığını düşündükleri öğrencilerle özel olarak görüştiklerini, sınıf düzenini bozan öğrencileri sözlü olarak uyardıklarını, sınıf içerisinde gruplaşmalar olduğunda ortak oyunlar oynatarak sınıf bütünlüğünü sağlamaya çalıştıklarını, sorumluluk almaktan kaçınan öğrenciler için ödüllü hedefler koyarak onları sorumluluk almak konusunda motive ettiklerini, kıyafet, saç,

İlkokul Öğrencilerinde Görülen, Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Çözüm Stratejileri turnak temizliğine dikkat etmeyen öğrenciler için çeşitli örneklerle temizliğin önemini anlattıklarını, derslere katılmayan öğrencilerin katılımını sağlamak için onların bilgi seviyesine uygun sorular yönelttiklerini ve arkadaşının fiziksel özellikleriyle ilgili onlara hoş olmayan sözler söyleyen öğrencilere her insanın farklı olabileceğini konusunu somutlaştırarak anlattıklarını belirlemişlerdir. Medikoğlu ve Dalaman (2018) yapmış oldukları araştırma sonuçlarından elde ettikleri verilere göre sınıfta öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen davranışları; derste izinsiz konuşmak, arkadaşlarına şiddet uygulamak, sınıfa kesici aletlerle gelmek, sınıfta kullanılan araç-gereçlere zarar vermek ve hiperaktiveden dolayı sınıfta gezinmek olarak belirlemişlerdir. Öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışlara karşı kullandıkları stratejileri ise; görmezden gelme, uyarma, rehberlik servisine yönlendirme, ceza ve ödül verme olduğunu tespit etmişlerdir. Gündüz ve Konuk (2016) yapmış oldukları çalışmada; öğretmenlerin istenmeyen davranışla karşılaşmaları durumunda en sık kullandıkları stratejilerin ilk olarak sözlü uyarı, daha sonra davranış düzenleme olduğunu belirlemişlerdir. Erdem (2016) yapmış olduğu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede en çok kullandıkları yöntemlerin kuralları hatırlatma, davranışın yanlış olduğunu anlatma, olumsuz davranışın nedenlerinin araştırılması; en az kullandıkları yöntemlerin ise fiziksel ceza verme (kulağını çekme, vurma vb.), öğrenciyi sınıftan çıkarma, öğrenciye fazla ödev verme olduğunu tespit etmiştir. Girmen, Anılan, Şentürk ve Öztürk (2006) istenmeyen öğrenci davranışlarına sınıf öğretmenlerinin gösterdikleri tepkileri tespit etmek için sınıf ortamında gözlem yaparak belirlemiş oldukları çalışmada ise genellikle kuralları hatırlatma tepkisini gösterdiklerini tespit etmişlerdir. Elde edilen veriler sonucunda, ilkokullarda yaşanan öğrencilerin istenmeyen davranışları ve disiplin problemleri, öğretmenlerin çözüme yönelik uyguladıkları farklı uygulamaların etkililiği konuyla ilgili çözüm noktasında öğretmenlere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Öğretme ve öğrenme sürecinde öğrencilere doğru davranış kazandırabilmek için öğrencilerin istenmeyen davranışlarının sebeplerinin tespit edilmesi ve bu davranışların olumlu davranışlara dönüştürülmesi gerekir. Öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla öğretmenlerin baş etme stratejilerini etkin kullanmaları mesleki açıdan gerekli görülmektedir. Bundan dolayı öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarının sebeplerini tespit etmeleri ve bu davranışları ortadan kaldırmak için uyguladıkları yöntemler, öğrencilere doğru davranış kazandırma açısından önemlidir. Bu çalışmada temel amaç öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarının nedenlerine ve ortadan kaldırılmasına yönelik görüşlerinin tespit edilmesidir. Bu temel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1- Size göre, sınıflarınızda karşılaştığınız istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri nelerdir?
- 2- Sınıfınızda en sık karşılaştığınız istenmeyen öğrenci davranışları nelerdir?
- 3- İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla nasıl baş ediyorsunuz, çözüm stratejileriniz nelerdir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Sınıf ortamında sağlıklı bir eğitim ortamı ve çocuklarda istendik kalıcı davranışlar oluşturabilmek için, çocukların davranışlarını değiştirmeye yönelik olarak yapılan uygulamalar ve alınan önlemler son derece önemlidir. Bu çalışma öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışları önlemede kullandıkları yöntemlerin belirlenmesi ve farklı çözüm yolları tespit edilmesi açısından önem taşımaktadır. Öğretmenlere bu bağlamda ışık tutacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Temel nitel çalışmalarda veriler; gözlem, doküman analizi ve görüşme yöntemi ile toplanır. Bu çalışmada araştırmanın amacı doğrultusunda görüşme tekniği uygulanmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırma Düzce il merkezindeki resmi okullarda görev yapan 12 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada örneklem yöntemlerinden kartopu örneklem yönteminden yararlanılmıştır. Merkez okulların müdürleriyle görüşerek belirlenen öğretmenlerden randevu talep edilerek öğretmenlerle görüşme sağlanmıştır. Çalışma yapılan öğretmenlerin tamamının lisans mezunu olduğu, öğretmenlerin yaş gruplarının değişik olduğu, mesleki deneyimlerinin de farklılık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 1. Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlere Ait Bilgiler

Grup Kodu	Yaş	Mesleki Deneyim	Öğrenim Durumu
Ö1	41-50	22+	Lisans
Ö2	31-40	8-14	Lisans
Ö3	41-50	22+	Lisans
Ö4	41-50	15-21	Lisans
Ö5	41-50	15-21	Lisans
Ö6	31-40	8-14	Lisans
Ö7	41-50	22+	Lisans
Ö8	41-50	22+	Lisans
Ö9	41-50	22+	Lisans
Ö10	41-50	22+	Lisans
Ö11	31-40	8-14	Lisans
Ö12	41-50	20+	Lisans

Araştırmada görüşme yapılan öğretmenlerin isimlerinin kullanılması uygun görülmediğinden Ö1, Ö2, Ö3 şeklinde alfabetik kodlar kullanılmıştır. Tablo 1 incelendiğinde öğretmenlerin üçünün 31–40 yaş aralığında, dokuzunun 41-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin hepsi Sınıf Öğretmenliği bölümü mezunudur. Öğretmenlerin üçü 8-14 yıllık, ikisi 15-21 yıllık ve yedisi de 20+ yıl mesleki deneyime sahiptir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik görüşlerini almak ve çözüm stratejilerini belirlemek amacıyla ilgili literatürün taranmasıyla oluşturulan yarı yapılandırılmış taslak görüşme formu hazırlanmıştır. Uygun sorular hazırlanıp hazırlanmadığını tespit etmek için iki sınıf öğretmeni ve bir de nitel araştırma alanında uzman öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur. Geri bildirimler sonrasında görüşme formu tekrar düzenlenmiştir. Görüşmelerin ardından hazırlanan yazılı dokümanlar, görüşülen ilgili kişiye okutularak söylemek istedikleri teyit edilip gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Veri toplama aracı, sınıf öğretmenlerinin sınıflarında ve okulda sıklıkla karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını, nedenlerini ve çözüm yolları hakkında kullandıkları yöntemlerin neler olduğunu saptamak amacıyla hazırlanan üç açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Bu sorular, sınıfta bulunan istenmeyen davranışları, nedenleri ve bu davranışlara karşı alınan önlemler ile ilgilidir.

2.3. Verilerin Analizi

Görüşmeler sırasında katılımcıların izni alınarak ses kayıt cihazı kullanılmış ayrıca bazı sorular için görüşme formları üzerinde kısa notlar alınmıştır. Böylece görüşme sırasında soru sorma ve etkili dinleme işlevleri daha

İlkokul Öğrencilerinde Görülen, Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Çözüm Stratejileri etkili bir biçimde yerine getirilmiştir. Ardından dökümü yapılan her bir görüşme araştırmacılar tarafından tek tek ve defalarca okunmuştur.

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri 2018–2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, kartopu yöntemi ile belirlenen öğretmenler ile yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İlk olarak görüşme için randevular alınmış ve katılımcıların belirtmiş olduğu tarih ve ortamlarda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme süreci başlangıcında, araştırmanın amacı katılımcılara açıklanmış ve sorular ile ilgili genel bilgi verilmiştir. Görüşmeler, bireysel olarak yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler esnasında görüşme formunda yer alan sorular sorulmuştur. Görüşmeler, araştırmacı tarafından kayıt altına alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, sınıf ortamında karşılaşılan istenmeyen davranışların nedenleri, bu davranışların neler olduğu ve karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları için kullandıkları baş etme yollarının neler olduğu yani öğretmenlerin kullandıkları stratejilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Sınıflarda Karşılaşılan İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri

Bu bölümde öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları öğrencilerin istenmeyen davranışlarının nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ile öğretmenlerin sınıflarında 22 adet öğrencilerin istenmeyen davranışlarının nedenleri belirlenmiş ve şekil 1’de ayrıntılı olarak başlıklar gösterilmiştir.

Şekil 1. Çocuklarda görülen istenmeyen davranışların nedenleri

İlkokul Öğrencilerinde Görülen, Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Çözüm Stratejileri
Şekil 1’de görüldüğü gibi istenmeyen davranışlarının temel nedenlerinin; özellikle ailenin tutumu ve ne olursa olsun yanlısında bile çocuğunun arkasında durması, dikkat dağınıklığı, öğrenciden kaynaklı fiziksel sorunlar, öğrencinin akademik başarı seviyesinin düşük olması, şımartılmış çocuklar, çocukların internette fazlaca zaman geçirmeleri, yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf içinde adaptasyon sorunları, çocuğun yaşantıları ve psikolojik durumu, okula aitlik hissini oluşmaması, sorumluluk duygusunun gelişmemesi, büyük ebeveynlerle büyüyen çocuklar, parçalanmış aileden gelen çocuklar, çocukların dikkat çekme ve ön plana çıkma isteği, sosyal çevrenin olumsuz etkileri, sosyal aktivitelerin az olması, sosyal becerilerinin yetersiz olması, çocukların kişilik özellikleri, sınıfların fiziki ortamlarının düzenlerinin etkisi, veli-öğretmen arasında yaşanan sorunlar, fazla özgüvenden kaynaklı yapılan saygısız hareketler, çocukların taklit etme isteği, aşırı hareketli ve hiperaktif çocuklar, velilerin çocukların her isteğini yerine getirmeleri gibi başlıklar olarak belirlenmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin büyük bir bölümü sınıflardaki istenmeyen öğrenci davranışlarının en büyük etkenlerinden birinin aileden kaynaklanan sıkıntılar olduğunu belirtmişlerdir.

Ö-1; *Öncelikle ailelerin çocuklarına yeterince zaman ayırmayı, birlikte kaliteli vakit geçirmemeleri, beraberken aynı mekânda fakat ayrı odalarda, birbirlerinden kopuk olmaları, beraber akşam yemeğinin bile yenilmemesi. Anne babaların tutumların çocuğu yetiştirirken tutarsız olması da bu nedenlerden sayılabilir. Ayrıca televizyon ve tabletlerin çocukların bakıcıları konumunda olması, çocuklarının kusurlarının televizyondan kaynaklandığı algısı oluşması. Diğer bir etken ise öğretmen ve veli iletişiminin sağlıklı olmaması,*

Ö-2; *Öğrencinin kişilik özelliği, yetiştirilme tarzı,sebebiyle yaşanan tutarsızlıkların neden olduğunu düşünüyorum.*

Ö-3; *Sınıfta karşılaştığım istenmeyen öğrenci davranışları; ...anne-baba tutumları, ... diye sayılabilir.*

Görüşme yapılan öğretmenlerimizden bazıları ise büyükanne-büyükbaba gibi ebeveynlerin olumsuz etkilerinden bahsetmişlerdir.

Ö-4; *Nedenlerin en başlıcaları aile eğitim durumu, ... ailelerine her istediklerini yapturmaları, dede ve büyükannenin olduğu geniş ailede yaşamaları, dinlememe sorunu, ailelerin parçalanması ve ilgisizlik diye düşünüyorum.*

Ö-5; *İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri; kuralsız ve uyarısız büyüyen çocuklar, her işini ailesinin yaptığı çocuklar,büyük ebeveynlerle büyüyen çocuklar, ... diye düşünüyorum.*

Bazı öğretmenler ise ailenin sosyolojik ve ekonomik durumunun da öğrencinin sınıf içindeki istenmeyen davranışlarında etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Ö-6; *İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri olarak; ailenin kültürü sosyolojik yapısı, ailenin ekonomik durumu, ...*

Ailelerin çocuklara karşı tutumlarından kaynaklanan sıkıntıların da neden olduğunu belirten öğretmenler düşüncelerini şöyle açıklamışlardır.

Ö-7; *Yanlış aile tutumları, ...*

Ö-8; *Asıl nedenlerin ebeveynlerin çocukları şımartmaları, örnek davranışlar sergilememeleri, diğer öğrencilerle etkileşimlerinde olumsuz davranışlar kazanmaları diye düşünüyorum.*

Ö-9; *İstenmeyen öğrenci davranışlarının en temel nedenleri; aile tutumlarında kaynaklanıyor diye düşünüyorum. Aileler bire bir görüşmeme, ailenin çok ilgili gibi dinlemesine rağmen çözüm için hiçbir şey yapmaması etkili diye düşünüyorum. Mesela yönlendirilen doktora gitmemeleri, evdeki tutumlarını değiştirilmemesi, sosyal etkinliklere veya herhangi bir grup sporlarının içine katılmaması etkili diye düşünüyorum.*

Ö-11; *Çocukların çok özgür yetişmeleri, ailelerde kuralların yeteri kadar oturmaması,*

Görüşme yaptığımız öğretmenlerden biri tek nedenin aile olduğunu düşündüğünü belirtti.

Ö-10; *Bana göre sınıftaki istenmeyen öğrenci davranışının nedenleri aileden kaynaklanmaktadır.*

Ö-12; *Temel nedenler; ...aile eğitimi, ...*

Görüşme yapılan bir öğretmen ise sınıflarda görülen istenmeyen öğrenci davranışlarının nedeninin parçalanmış ailelerden kaynaklandığını belirttiler.

Ö-4; ...ailelerin parçalanması ve ilgisizlik diye düşünüyorum.

Bazı öğretmenler ise teknoloji bağımlılığının etkisi olduğunu düşündüklerini belirttiler.

Ö-6; İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri olarak; ailenin kültürü sosyolojik yapısı, ailenin ekonomik durumu, çocuğun teknoloji bağımlılığı,...

Ö-7; ...internet oyunlarıyla fazlaca zaman geçirilmesi,...

Ö-1; ...televizyon ve tabletlerin çocukların bakıcıları konumunda olması, çocuklarının kusurlarının televizyondan kaynaklandığı algısı oluşması.

Ö-5; ...internette çok fazla zaman geçirmeleri,...

Öğrencilerin kişisel özelliklerinden kaynaklı olarak dikkat dağınıklığı, ön plana çıkma isteği, fazla özgüvenden kaynaklı saygısızlık, aidiyet duygusunun gelişmemesi, hareketli ve hiperaktif çocuklar, adaptasyon sorunları, çocukların taklit etme istekleri ve psikolojik sorunları da öğrencilerin sınıf içindeki istenmeyen davranışlarına neden olabilmektedir.

Ö-3; Sınıfta karşılaştığım istenmeyen öğrenci davranışları; dikkat çekmeye çalışma, özgüven ile saygısızlığı karıştırma,...

Ö-6; çocuğun psikolojik durumu, çocuğun okula olumlu bağlanma ya da aitlik hissi oluşmaması,...

Ö-7; ... fiziksel ya da zihinsel olarak dezavantajlı çocukların olması....

Ö-8; ...ebeveynlerin çocukları şımartmaları, örnek davranışlar sergilememeleri, diğer öğrencilerle etkileşimlerinde olumsuz davranışlar kazanmaları...

Ö-11; ...çok özgür yetişmeleri, ailelerde kuralların yeteri kadar oturmaması, paylaşmayı, yardımlaşmayı, sosyalleşmeyi, sokakta arkadaşları ile oynamayı öğrenememeleri...

Ö-12; ... aşırı özgüven, hep önde olma isteği, aile eğitimi, istenmeyen davranışı biri yaptığında diğerlerinin onu örnek alması ve aşırı hareketlilik...

Ayrıca bazı öğretmenler sosyal çevrenin olumsuz etkilerinin de davranışları yönlendirdiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin sosyal becerilerinin yetersizliği de belirtilmiştir.

Ö-5; ...sokakta ve kontrolsüz olarak çok fazla zaman geçirmeleri,...

Ö-3; ...çevre ve aile ortamı, kalabalık sınıf ortamları, anne-baba tutumları, öğrencilerin sosyal becerilerinin yetersiz olması...

Öğretmenlerimiz sınıfların ve okulların fiziki ortamlarındaki eksikliklerin ve etkinliklerin az olmasının da etken olduğunu düşünmektedirler.

Ö-2; ...sınıflardaki oturma düzenlerinin ve sınıf ortamının öğrenci yaşına ve mizacına uygun olmaması...

Ö-3; ...kalabalık sınıf ortamları,...

Ö-6; ...okullarda sosyal etkinlik ve aktivitenin kısıtlı olması ya da olmaması,..

Bazı öğretmenler ise veli-öğretmen ilişkisinden kaynaklı olduğunu düşünmektedirler.

Ö-5; ...öğretmenin değişik ortamlarda eleştirilmesine şahit olan çocuklar...

Ö-2; ...öğretmen değişiklikleri sebebiyle yaşanan tutarsızlıkların neden olduğunu düşünüyorum

Ö-1; ... diğeri bir etken ise öğretmen ve veli iletişiminin sağlıklı olmaması, öğrencisine ilgi göstermeyen öğretmenleri de ekleyebiliriz.

Sınıflardaki yabancı uyruklu öğrencilerin olması ve parçalanmış ailelerden gelmeleri de sınıf içinde istenmeyen davranışlar göstermelerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

İlkokul Öğrencilerinde Görülen, Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Çözüm Stratejileri
Ö-6; ...göçmen öğrencilerin etkisi...

Ö-7; ...dilimizi anlamayan yabancı uyruklu öğrencilerin olması,...

Ö-4; ...ailelerin parçalanması ve ilgisizlik...

Değişik okullarda görev yapan 12 öğretmenle yapılan görüşmeler göze alındığında, sınıflarında karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarının en büyük nedeninin aileden kaynaklandığı görülmektedir. Bunun yanında sosyal çevrenin etkisi, teknoloji bağımlılığı, öğrencilerin kişisel özelliklerinden kaynaklı nedenlerin de etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca parçalanmış ailelerden gelen çocuklar, kuralsız bir ortamda şımartılan çocuklar, büyük ebeveynlerle birlikte büyüyen çocuklar, sınıflardaki yabancı uyruklu öğrencilerin etkisi, veli-öğretmen arasındaki iletişimde yaşanan sıkıntılarında en temel olarak etken olduğu düşünülmektedir.

Sınıflarda En Sık Karşılaşılan Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları

Bu bölümde öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları davranış problemleri saptanmaya çalışılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular ile öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları 14 adet öğrencilerin istenmeyen davranışları belirlenerek temalar Şekil 2'de alt başlıkları ile gösterilmiştir.

Şekil 2. Sınıflarda en sık karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları

Şekil 2’de görüldüğü gibi bu davranış problemlerinin söz almadan konuşma, öğrencilerin derste kendi aralarında konuşmaları, dinlemeyi bilmemeleri, birbirlerini sürekli şikâyet etmeleri, ani öfke patlamaları, arkadaşlarıyla kavga etmeleri, sorumsuzluk, kuralları benimsememe, yalan söyleme, argo sözcük kullanımları, arkadaşlarını alay konusu yapmaya çalışma, yanlışlarının kabul edilmemesi, ağlama ve dikkat eksikliği olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerin en çok rahatsız oldukları öğrenci tutumu; ani öfke patlamaları ve öğrencilerin birbirleriyle kavga etmeleri olduğu belirlenmiştir. Bunu da şu sözlerle ifade etmişlerdir.

Ö-2; *...Ani öfke patlamaları ve sürekli arkadaşlarıyla kavga etmeleri en çok karşılaştığım istenmeyen öğrenci davranışı...*

Ö-3, Ö-5; *...Akran zorbalığıyla çok fazla karşılaşıyorum...*

Ö-4; *...sürekli kavga halindeler...*

Ö-6; *...Birbirlerine karşı çok fazla fiziksel şiddet uyguluyorlar...*

Ö-7; *...Farkında olarak ya da olmayarak arkadaşlarına zarar veriyorlar...*

Ö-8; *...En çok karşılaştığım istenmeyen öğrenci davranışı; öğrencilerin birbirlerini itmeleri ya da vurmaları...*

Ö-9; *...Arkadaşlarını, hep aynı istenmeyen şekilde sözle ve fiziki olarak, karşısındakinin canının yakacağını düşünmeden rahatsız ediyorlar, tepkilere hemen öfkeyle ve şiddetle karşılık veriyorlar...*

Ö-10; *...En sık olarak öğrencilerin hiçbir sorun yokken bile arkadaşlarına vurma eğiliminde olmalarıyla karşılaşıyorum...*

Bazı çocukların birbirlerini şikâyet etme eğiliminde olduklarını öğretmenlerimiz şu sözlerle ifade etmiştir.

Ö-1, Ö-3, Ö-7; *...Sürekli birbirlerini şikâyet etme eğilimindedir...*

Öğretmenlerimizin bir diğer karşılaştıkları istenmeyen davranış problemi, çocukların birbirlerine karşı argo sözler söylemeleridir. Bu durumu şu sözlerle ifade etmişlerdir.

Ö-3, Ö-5, Ö-11, Ö-12; *...Birbirlerine karşı argo konuşmaların olması...*

Ö-6; *...küfür etmeleri, hakaret içerikli sözlerin söylenmesi çok sık karşılaştığımız bir durum...*

Ö-8, Ö-10; *...Kaba ya da kötü sözcük diye tabir edilen argo kelimeler kullanarak birbirlerine küfür ediyorlar...*

Çocuklarda bir diğer görülen istenmeyen davranış olarak arkadaşlarını alay konusu yapmaya çalışma eğilimi gözlemleyen öğretmenlerimiz şu şekilde ifade etmiştir.

Ö-5, Ö-11; *...Öğrencilerde arkadaşlarını alay konusu yapmaya çalışma eğilimi var...*

Öğretmenlerin bir kısmı, öğrencilerin kuralları kabullenemediklerini belirtmiştir.

Ö-4; *...Genelde kuralları sevmiyorlar ve uygulamama eğiliminde oluyorlar...*

Ö-5; *...Öğrencilerin davranışlarının sınırlarını belirleyememe gibi sorunları var...*

Ö-7, Ö-11; *...Okul ve sınıf kurallarına uyum sağlamakta güçlük çekiyorlar...*

Ö-8; *...Okul ya da sınıf kurallarına uymak istemiyorlar...*

Öğrencilerde bir diğer istenmeyen davranış olarak yanlışlarını kabul etmeme ve yalan söyleme davranışı gören bazı öğretmenlerimiz şu şekilde ifade etmiştir.

Ö-4; *...Öğrenciler sıkışınca yalana başvuruyorlar...*

Ö-9; *...Yanlışlarının kabul edilmemesi ve sürekli inkâr edilme durumları oluyor...*

Ö-11; *...Öğrencilerde yapılan hataların kabul edilmemesi, bencillik ve hep ben duygusu hâkim...*

Ö-12; *...Yaptığı hatayı kabul etmeme durumları yaşıyoruz...*

Çocuklarda görülen istenmeyen davranışların arasında ağlama ve sorumsuzluk gelmektedir. Bu durumla karşılaşılan öğretmenlerimiz şu sözlerle ifade etmişlerdir.

İlkokul Öğrencilerinde Görülen, Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Çözüm Stratejileri

Ö-4; ...*Öğrencilerde yetiştirilmeden kaynaklı sorumsuzluk var...*

Ö-7; ...*Sorumluluklarını tam olarak yerine getirememe sıkıntıları yaşıyoruz...*

Ö-12; ...*En basit bir durumda bile ağlamaları ve ağlayarak fark edilmeyi sağlamaya çalışma eğilimleri var... Sorumluluk duyguları gelişmiş değil...*

Öğretmenlerin bir kısmı istenmeyen davranış olarak öğrencilerin söz almadan konuştuklarını, karşısındakinin sözünü kestiklerini, derste kendi aralarında konuştuklarını ve dinlemeyi bilmediklerini belirtmişlerdir.

Ö-1; ...*Söz almadan konuşuyorlar, ayrıca ben ders anlatırken kendi aralarında gereksiz konuşmalar yapıyorlar. Buda anlatılanları anlamamalarına sebep oluyor. Dinlemeyi bilmiyorlar...*

Ö-2; ...*Söz almadan, dersin akışını bozacak şekilde konuşuyorlar...*

Ö-3; ...*İzin istemeden dersin akışını bozacak şekilde konuşuyorlar ve karşısındakinin sürekli sözünü kesiyorlar. Buda dersin akışını bozuyor...*

Ö-6; ...*Gereksiz konuşmaların yapılması dersin akışını bozuyor...*

Ö-11; ...*Parmak kaldırmadan, söz almadan konuşuyorlar, birbirlerinin sözlerini kesiyorlar. Dinleme alışkanlıkları yok...*

Ö-12; ...*Ders içinde gereksiz yere konuşuyorlar. Buda dersin akışını bozuyor...*

Karşılaşılan bir diğer sorunda dikkat ve konsantrasyon problemi. Bu durumla karşılaşan öğretmenimiz kendilerini şu sözlerle ifade etmişlerdir.

Ö-12; ...*Öğrencilerde yoğun olarak dikkat eksikliği ve konsantrasyon olamama sorunu var...*

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular ışığında, ilkokul öğrencilerinde görülen istenmeyen öğrenci davranışlarının başında akran zorbalığı, kavgacı tutum, vurma eylemi, kurallara uyum sağlayamama, öfke nöbetleri, gelmektedir. Ayrıca, çocukların öfke nöbeti ile bağlantılı olarak birbirlerini şikâyet etme, yaptıklarını inkâr etme ve yalan söyleme gibi istenmeyen davranışları sergiledikleri belirtilmiştir. Görüldüğü gibi ilkokul öğrencilerinde sağlıklı iletişim kurma konusunda sıkıntılar var. Bunların dışında dinlemeyi bilmeme, söz almadan konuşma, başkasının sözünü kesme gibi eylemlerde görülmektedir.

Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Karşı Öğretmenlerin Uyguladığı Stratejiler

Bu bölümde ise öğretmenlerin sınıflarındaki öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı çözüm stratejileri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular ile öğretmenlerin öğrencilerde istenmeyen davranışlara karşı uyguladıkları stratejiler belirlenerek temalar Şekil 3'te alt başlıkları ile gösterilmiştir.

Şekil 3. İstenmeyen Davranışlara yönelik uygulanan stratejiler

Şekil 3’de görüldüğü gibi görüşme yapılan öğretmenler genel olarak öğrenciyle göz teması kurarak, omzuna dokunarak, yanında bekleyerek, sınıf kurallarını koyarak ya da bunları hatırlatarak, özel görüşme yaparak, öğrencilere ödül vererek, görmemezlikten gelerek, özür dileyerek, olayın aynısını ona yaşatarak, öğrenciye görevler/sorumluluklar vererek, sanatsal sportif faaliyetlere yönlendirerek, bunlarla çözüm bulunamaması halinde ise rehberlik servisine yönlendirerek ya da veli ile iletişime geçerek çözüm yolları aradıkları belirlenmiştir.

Öğretmenlerin genel olarak uyguladıkları en temel yöntem öğrenciyle göz göze gelmek, ismiyle seslenmek, yanına giderek dokunmak ya da yanında beklemek olarak belirtilmiştir.

Ö-2; ... Dersin işlenişi sırasında öğrenciyle göz teması kurarak, eğer olumsuz davranışına devam ediyorsa omzuna dokunarak derse dikkatini çekmeye çalışıyorum.

Ö-3; ...istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaştığımda öncelikle öğrenciye ismiyle hitap ederek, 1-2 dakika bekleyerek devam ederim.

Ö-4; ...Yapılan davranışın yanlış olduğuna bakışım, yüz ifademle, yanına giderek, başında dikilerek uyarılarda bulunurum.

Bazı öğretmenler, öğrencilerle özel görüşmeler yaparak sorunun çözülmesine çalıştıklarını belirttiler.

Ö-11; ...öncelikle konuşuyorum...

Ö-10; ...Öğrenciyi ikna yoluna gidiyoruz...

İlkokul Öğrencilerinde Görülen, Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Çözüm Stratejileri

Ö-8; ...Bireysel olarak öğrenciyle ya da veli ile görüşmeler yapıyorum.

Ö-5; ...Bu tür durumlar yaşadığımda önce istenmeyen durumu yaşatan öğrenciyi kendi yaptığı davranışı gibi bir durumla karşılaşmasını sağlıyorum, neler hissettiğini sorarak bunu kime yaşattığını sorarak kendisini affettirmesini istiyorum.

Ö-3; ...Bu tür davranışları gösteren öğrencilerle özel görüşmeler yaparım...

Ö-2; ...Teneffüste bu öğrencilerimle konuşuyorum. Olumsuz davranışı olmayan öğrencilerimle de teneffüslerde vakit geçirmeye, onları dinlemeye gayret ediyorum...

Veli ile kurulan iyi ilişkilerin de çözümde etkili olduğunu düşünen öğretmenlerimiz vardır.

Ö-1; ...Velilerle iyi ilişkiler kurmak, sıklıkla bir araya gelmek, sınıfı bir arada tutmak da etkili oluyor...

Ö-2; ...Aileleri öğrenci davranışlarıyla ilgili olarak mutlaka bilgilendiriyorum.

Ö-4; ...Aşırıya giden davranışlarda ise aileleriyle paylaşarak beraberce düzeltme yoluna gitmeye çalışırım...

Ö-11; ...Aileleri ile iletişime geçiyorum...

Bazı öğretmenler öğrencilere değişik cezalar ve sevdiği şeyleri yapmama gibi yaptırımlar uyguladıklarını belirttiler.

Ö-11; ...Teneffüse çıkmama gibi cezalar veriyorum...

Ö-8; ...Bazı haklarının ertelenmesini sağlıyorum. (Örnek olarak ev ödevini tamamlamayan öğrenci için öğle arasının bir bölümünde ödevini tamamlaması gerektiği gibi)..

Ö-7; ...İstenmeyen öğrenci davranışları karşısında sosyal cezalar uyguluyorum. Örneğin ödevini evde unutmuş olan öğrencime iki teneffüs çıkmayarak ödevini tamamlamasını istiyorum. Arkadaşına zarar vermişse “düşünüp hatasını kabul etme ve özür dileme” vb gibi uygulamalar yapıyorum. Sınıf ve yaş grubuna göre ceza ve bazı stratejiler uyguluyorum.

Ö-4; ...ayakta durma, tahtaya kalkma veya sözlü uyarı şeklinde çözmeye çalışırım.

Ö-3; ...ya da sevdiği etkinliklerden onu mahrum ederim.

Bazı öğretmenler onlara görevler vererek ya da başka faaliyetlere yönlendirerek çözüm yoluna gittiklerini belirtmişlerdir. Drama etkinlikleri, sportif ve sanatsal faaliyetler gibi.

Ö-6; ...Bu tür durumlarda öğrenciye olumlu alternatifler sunarak dikkatlerini olumsuz durumlardan uzaklaştırmak en iyi yöntem diye düşünüyorum. Ayrıca sanatsal, sportif alanlarla yeteneğine göre uğraşan çocukların bu tür olumsuz davranışlarla uğraşacak ya da yönlenecek zamanı kalmayacaktır.

Ö-8; ...Bununla ilgili olarak drama etkinlikleri düzenliyorum.

Ö-10; ...Davranışlarını olumlu yönde geliştirmek için ona görevler veriyoruz. Yapabileceklerinden hareketle ona başarabilirsin duygusunu aşılamaya çalışıyoruz.

Görüşme yapılan öğretmenler, çözüm yolu bulamadıklarında genel olarak öğrencileri rehberlik servisine, uzmana yönlendirerek destek almaya çalışmaktadırlar.

Ö-12; ...Çözümün bu yolla bulunamaması halinde rehberlik servisi, veli okul idaresi ya da uzman desteği almaya çalışıyorum.

Ö-9; ...Velilerini çağırıyorum, rehber öğretmenden destek alıyorum.

Ö-5; ...Çözülmediğinde bireysel konuşarak aileyi bilgilendiriyorum ve gerektiğinde rehberlik servisine yönlendiriyorum...

Ö-2; ...Öfke kontrolü olmayan veya arkadaşlarına zarar veren öğrencimi rehberlik servisine yönlendiriyorum. Aileleri öğrenci davranışlarıyla ilgili olarak mutlaka bilgilendiriyorum.

Ö-1; Beni aşan durumlarda ise rehberlik servisine ya da uzmana yönlendirerek çözüm yoluna gitmeye çalışıyorum.

Öğretmenlerden bazıları olayın aynısını ona yaşatarak yaptığının farkına varması gerektiğini düşünürken bazı öğretmenler ise olumlu dönütlerle öğrencilerin bu davranışlarından kurtulmaları için destek vermeye çalıştıkları görülmüştür.

Ö-1; *Olumlu davranışları öne çıkararak olumlu pekiştiricilerle etkili olmaya çalışırım. İstendik davranışlar sonucunda ödülleri veririm. Bunlar öğrencilerin bildiği puanlamalar olduğu gibi anlık küçük bir hediye de olabiliyor.*

Ö-5; *...Bu tür durumlar yaşadığımda önce istenmeyen durumu yaşatan öğrenciyi kendi yaptığı davranışı gibi bir durumla karşılaşmasını sağlıyorum, neler hissettiğini sorarak bunu kime yaşattığını sorarak kendisini affettirmesini istiyorum.*

Ö-10; *...Davranışlarını olumlu yönde geliştirmek için ona görevler veriyoruz. Yapabileceklerinden hareketle ona başarabilirsin duygusunu aşılamaaya çalışıyoruz.*

Öğretmenlerin sınıflarında yaşanan istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkma stratejilerinde genel olarak öncelikle uyarma, göz teması kurma, yaptığı davranışla ilgili olarak uyarma, örneklerle açıklama, bazen görmemezlikten gelme ve öğrencilerle özel görüşmeler yaptıkları görülmüştür. Ayrıca değişik etkinliklere yönlendirerek, onlara görevler/sorumluluklar vererek, ödüller vererek, değişik cezalar uygulayarak ya da sevdiği şeylerden mahrum bırakarak çözüme ulaşmaya çalışmışlardır. Bunlarla da çözüme ulaşamayan öğretmenler, veli ile iletişime geçerek, rehber öğretmenlerle paylaşarak ya da uzmana yönlendirerek, istenmeyen davranışlar gösteren öğrenci davranışlarıyla baş etmeye çalıştıkları görülmektedir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

İstenmeyen öğrenci davranışlarını düzeltmek için sınıf öğretmenlerinin kullandıkları stratejilerin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada öğretmenlerin genel olarak hem olumlu hem de olumsuz tutumlar sergiledikleri görülmektedir. Olumsuz tutumlar genelde sorunu kısa vadeli çözmeye yönelik “görmezden gelirim”, “uyarırım”, “sevdiği etkinlikten mahrum ederim”, “teneffüse çıkarmama gibi yöntemler kullanırım”, “ceza veririm”, “ödül veririm” gibi önlemler olup istenmeyen davranışın tekrar ortaya çıkmasını engellemekten ziyade olumsuz etkileri azaltmaya yönelik önlemlerdir.

Olumlu tutumlar ise sorunu uzun vadeli fakat kalıcı olarak çözmeye çalışan “bireysel rehberlik yapmak”, “aile ile işbirliği yapmak”, “birlikte ortak kararlar almak”, “sosyal faaliyetlerde bulunmak”, “öğrencinin özel yeteneklerini geliştirmesine destek vermek”, “sorumluluk kazandırmak” gibi davranışlar olup, olumsuz davranışı değiştirmeye yönelik önlemler olarak değerlendirilebilir. Benzer çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Kılıç-Özmen (2009) yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin istenmeyen davranışlar karşısında “sözlü uyarma, birebir konuşmak, kuralları hatırlatma, davranışından dolayı üzülüğünü söyleme (ben-dili), ailesiyle görüşme” tekniklerini kullandıklarını belirlemişlerdir. Çanakçı ve Çankaya (2011) ise çalışmasında öğretmenlerin, öğrencilerin istenmeyen davranışları karşısında uyguladıkları yöntemleri “uyarma”, “kızma”, “korkutma”, “rehberlik etme”, “aile desteği sağlama”, “psikolojik destek sağlama”, “sorumluluk verme” ve “ödüllendirme” olarak tespit etmişlerdir. Medikoğlu ve Dalaman (2018) yapmış oldukları çalışmada ise öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışlar karşısında kullandıkları stratejileri; uyarma, ödül ve ceza verme, görmezden gelme, rehberlik servisine yönlendirme olarak tespit etmişlerdir. Gündüz ve Konuk (2016) yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin istenmeyen davranışlar karşısında önce sözlü uyarıda bulduklarını (isimle hitap ettiklerini, ses yükselterek öğrenciyi uyardıklarını, sınıf kurallarını hatırlattıklarını) daha sonra ise davranış düzeltme stratejisine yöneldiklerini (açıklama yapma, olumlu pekiştirme verme, rehberlik servisine yönlendirme), ceza verme ve model olma stratejilerini kullandıklarını tespit etmişlerdir. Yumuşak ve Balcı (2018) en sık derste sözle uyarma tepkisinin verildiği, bu tepkiyi sırasıyla ceza verme, yüksek sesle kızma ve mimiklerle uyarma, yüz yüze konuşma, kurallara uyunca ödül verme gibi diğer tepkilerin izlediğini; öğretmenlerin kurallara uyunca ödül verme, yüz yüze konuşma ve veli iş birliğinin davranışı değiştirmede etkili olduğu; ceza verme, yüksek sesle kızma ve mimiklerle uyarma gibi diğer tepkilerin etkili olmadığını belirlemişlerdir. Kılıçoğlu'nun (2015) yapmış olduğu çalışmada ise sınıf öğretmenlerinin genel olarak saygı çerçevesinde öğrencilerin kişiliklerine müdahale etmeden (“Öğrenciyi onurlandıran sözlerle derse devam etmek”, “Öğrenciyi derse katmaya çalışmak”, “Olumlu davranış gösteren öğrenciyi örnek göstermek”) istenmeyen davranışları en aza indirmeye yönelik davrandıkları belirlense de aynı çalışmanın en az kullanılan stratejilerin “Öğrenciyi fiziksel şiddet uygulamak”, “Öğrenciyi hafifçe dokunmak”, “Öğrencinin dersi dinleyip

İlkokul Öğrencilerinde Görülen, Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Çözüm Stratejileri dinlememesi ile ilgilenmeyip herhangi bir tepkide bulunmamak”, “Öğrencinin yerini değiştirmek” şeklinde tepkiler gösterdikleri de tespit edilmiştir.

Elban (2009) araştırmasında, “olumlu davranışlarında öğrenciyi ödüllendirmek”, “öğrenciyle birebir ilgilenmek”, “öğretmen-okul ve ailenin işbirliği içerisinde olması”, “dersi dikkat çekecek şekilde işlemek”, “sosyal faaliyetler” gibi yöntemlerin öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışları karşısında en çok başvurdukları stratejiler olduğunu belirlemiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, istenmeyen öğrenci davranışları karşısında benzer durumlar için öğretmenlerin birbirinden bağımsız olarak uzun ve kısa vadeli başa çıkma stratejilerine başvurdukları görülmektedir (Çankaya ve Çanakçı, 2011; Elban, 2009; Kılıç-Özmen, 2009). Literatürdeki bulgulara göre öğretmenler sınıf yönetimi stratejileri oluşturmaktan ziyade davranışsal bir yaklaşımla, sorunu atlatmaya yönelik anlık çözümler ürettikleri görülmektedir (Öztürk ve Gangal, 2016).

Araştırma sonucunda şunlar önerilebilir;

- ✓ MEB ve öğretmen yetiştiren kurumlar ortak projeler yürüterek, öğretmenlerin daha bilinçli ve olumlu stratejiler geliştirerek etkili çözümler üretebilmelerini sağlayarak öğrencilerin istenmeyen davranışlarını azaltmalarını sağlanabilir.
- ✓ Öğretmenlerin farklı çözüm yolları üretebilmeleri ve birbirleriyle fikir alış verişi yapabilmeleri için çeşitli etkinlikler düzenlenebilir.
- ✓ Sınıf kuralları öğrencilerinde fikri alınarak onlarla birlikte oluşturulabilir. Kurallar anlaşılır şekilde açıkça oluşturulmalı ve bütün öğrencilerin kuralları anladığından emin olunmalıdır. Bu durumun sınıf iklimini samimi ve içten olmasını sağlayacağı düşünülmektedir.
- ✓ Öğretmen ve aile iletişim halinde ve işbirlikçi tutum içinde olmalıdırlar.
- ✓ Öğrencilerin istenmeyen davranışlarının neler olduğunu, nedenlerini ve istenmeyen davranışlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları çözüm stratejilerini tespit etmek için ilköğretim düzeyi dışında da araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, E. (2002). *Sınıf Yönetimi İle İlgili Genel Olgular. Sınıf Yönetimi. (Ed. Z. Kaya)* Ankara, PegemA Yayınları
- Balgamış, E., Kayır, E. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Geliştirdikleri Tutumlar. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, 532-546.
- Baloğlu, N. (2001). *Etkili Sınıf Yönetimi*, Ankara, Baran Ofset
- Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi*. Ankara, Milli Eğitim Basımevi.
- Çalık, T. (2009). *Sınıf Yönetimi İle İlgili Temel Kavramlar. Sınıf Yönetimi*, Ankara, PegemA Yayınları
- Çankaya, İ. ve Çanakçı, H. (2011). Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Başa Çıkma Yolları. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, ISSN: 1308-2140, Volume 6/2, DOI Number: 10.7827/TurkishStudies.2188, 307-316.
- Çiftçili, V. (2009) Sınıf İçi Disiplinde Otorite. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*. 11 (1), 91-103
- Elban, L. (2009). *İlköğretimdeki Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Karşılaşma ve Çözüm Bulma Durumlarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Erdem, H. (2016). *İlkokul Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışları ile Baş Etmede Kullandıkları Yöntemler*. Yayımlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans Projesi. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Erdoğan, M., Kurşun, E., Tan Şişman, G., Saltan, F., Gök, A., Yıldız, İ. (2010). Sınıf Yönetimi ve Sınıf İçi Disiplin Problemleri, Nedenleri ve Çözüm Önerileri Üzerine Nitel Bir Araştırma: Bilişim Teknolojileri Dersi Örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (2) 853-891
- Girmen, P., Anılan, H., Şentürk, İ., Öztürk, A. (2006). Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Gösterdikleri Tepkiler. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 235-244.

- Gündüz, H. B., Konuk, S. (2016). İlkokul Öğretmenlerin Karşılaştıkları İstenmeyen Davranışlar ile Baş Etme Stratejileri. *Yıldız Journal of Educational Research*, 1(1), 37-54.
- Habacı, İ., Tanrılılu, F., Z., Atıcı, R., Ürker, A., Adıgüzelli, F. (2013). Sınıf İçi Disiplin Kurallarının Benimsenmesinde Öğretmen Rollerini. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/8, 1953-1971
- Karahancı, E. (2013). *Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerin Düşük Düzeyde İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Tepkilerinin Nitel Bir Analizi (Kars İli İlköğretim Okulları Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara.
- Kılıçoğlu, C. (2015). *Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışlara Karşı Öğretmenlerin Baş Edebilme Yöntem ve Teknikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Kılıç-Özmen, Z. (2009). *İlköğretim Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Düzeyleriyle Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarını Algılamaları ve Başa Çıkma Yöntemleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Medikoğlu, O., Dalaman, O. (2018). Öğretmenlerinin Derste Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlara Yönelik Çözüm Stratejileriyle İlgili Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 20-32.
- Öztürk, B. (2008). *Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi*. *Sınıf Yönetimi* (Ed. E. Karip), Ankara, PegemA Yayınları
- Öztürk, Y. ve Gangal, M. (2016). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Disiplin, Sınıf Yönetimi ve İstenmeyen Davranışlar Hakkındaki İnançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 31(3), 1-16.
- Sadık, F. ve Aslan, S. (2015). İlkokul Sınıf Öğretmenlerinin Disiplin Problemleri ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, ISSN:1308-2140, Volume 10/3, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7585>, 115-138
- Sezgin, F. ve Duran, E. (2010). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Önleme ve Müdahale Yöntemleri. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 147-168
- Şahin, M. ve Adıgüzelli, Y. (2015). Sınıf Yönetimi Sürecinde İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, ISSN: 1308-2140, Volume 10/3, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7838>, 799-816
- Yumuşak, G. ve Balcı, Ö. (2018). Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışları İle Başa Çıkma Yöntemleri Ve Bu Yöntemlerin Etkililiğine İlişkin Görüşleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (40), 223-254